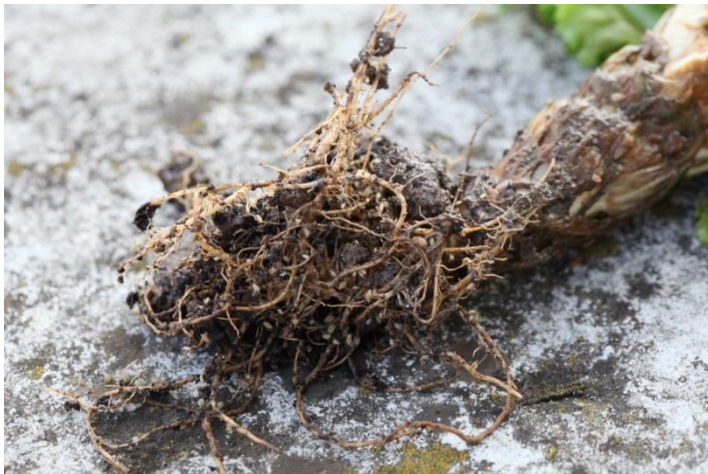

SOLATNA KORENINSKA UŠ - *Pemphigus bursarius* (L.)

Solatna koreninska uš *Pemphigus bursarius* (Linnaeus) (Hemiptera, Aphididae) je kozmopolit, ki ji ustreza zmerno podnebje. Zanje je značilno, da nimajo izraslih sifonov, spolni rod pa nima rostruma. Na primarnih gostiteljih, kot je naprimer črni topol (*Populus nigra*), povzročajo tvorbo šišk. Na drugotnih gostiteljih, kot so korenine solatnic, se nahajajo v kolonijah prekritih z značilnim voskastim izločkom.

Slika 1: Solatna koreninska uš *Pemphigus bursarius* (L.) na koreninah solate (foto: arhiv KIS).

Poškodbe

S sesanjem na koreninah povzročajo venenje rastlin, rumenenje listov, zaostanek v rasti in razvoju rastlin ter gnitje in odmiranje korenin. Rastoče glave solate postanejo mehke in se ne razvijejo ustrezno, zato je pridelek manjši. Več škode naredijo, ko so tla suha in nastanejo razpoke, preko katerih lahko uši migrirajo na druge rastline.

Poleg koreninskih uši, nadzemne dele solatnic napadajo tudi druge vrste listnih uši kot so: zelena solatna uš (*Hyperomyzus lactucae*), solatna listna uš (*Nasonovia ribisnigri*), zelena krompirjeva uš (*Aulacorthum solani*), idr. Te s sesanjem na nadzemnih delih rastlin povzročajo rumenenje in sušenje listov, nevarne pa so tudi zaradi prenosa rastlinskih virusov.

Slika 2: Prave listne uši na solati sesajo rastlinski sok (foto: arhiv KIS).

Slika 3: Krilata oblika zelene krompirjeve uši (*Aulacorthum solani*) na solati kristalki (foto: arhiv KIS).

Opis in bionomija

Solatne koreninske uši so rumenkaste in prekrte belkastim voskastim izločkom. Prvotni gostitelj solatne koreninske uši je črni topol (*Populus nigra*), na katerem prezimi v razvojnem stadiju jajčeca. Zgodaj spomladi izlegle uši s sesanjem na listnih pecljih topola povzročijo tvorbo rumenih ali rdečih šišek, znotraj katerih se razvijajo v odrasle uši. Te se razmnožujejo partenogenetsko. Po dveh rodovih so njihovi potomci krilate oblike koreninskih uši, ki konec spomladi preletijo na drugotne gostitelje iz družine nebinovk (Asteraceae). Nato vse do jeseni sledijo nekrlati rodovi, ki se razmnožujejo nespolno (partenogenetsko) in izlegajo nimfe, ki sesajo na koreninah gostitelja. V jeseni se zopet izležejo krilati osebki, ki letijo in se tako širijo z njive na njivo in lahko povzročijo veliko škodo predvsem na solati in endiviji, še posebej v toplih in suhih poletjih. Krilati osebki se v jeseni preselijo nazaj na topole, ker nastopi čas za oploditev. V tem času se pojavijo večinoma krilati samci, ki oplodijo samice, ki nato odložijo zimska jajčeca. Nekatere nekrlate oblike listnih uši lahko zimo preživijo tudi na rastlinskih ostankih v zemlji in nato naslednjo pomlad ponovno napadejo korenine.

Varstvo

Solata sajena od sredine aprila do konca maja je močno dovzetna za napad solatne koreninske uši, medtem ko se solata sajena v juliju izogne napadu solatne listne uši. Priporočljivo je da v bližini topolovih nasadov ne gojimo solate. Pomembni so preventivni agrotehnični ukrepi kot je dovolj širok, najmanj triletni kolobar. Z optimalnim zalivanjem lahko preprečimo stres napadenih rastlin in prav tako nastanek talnih razpok, prek katerih uši migrirajo na korenine. Po napadu posevka tla globoko obdelamo in izsušimo.

Besedilo: mag. Špela Modic

Datum nastanka: november 2019

Uporabljeni viri:

Blackman R.L., Eastop V.F. 2006. Aphids on the World's Herbaceous Plants and Shrubs, 2 Volume, Department of Entomology, The Natural History Museum, London, 1439 str.

Blackman R.L., Eastop V.F. 2006. Aphids on the World's Herbaceous Plants and Shrubs, 1 Volume, Department of Entomology, The Natural History Museum, London, 1024 str.

Modic, Š., Razinger J., Širca S. Listne uši in prenosi virusov z listnimi ušmi. V: Mavrič Pleško I. (ur.). Prenosi rastlinskih virusov 1. Ljubljana: Kmetijski inštitut Slovenije, 2015, 23-32 str.